

Wejherowo

Jesz kask ò pizzącëch

Na II Zëndzenim Ùtwórców Kaszëbsczi Pismienizné, które odbyło się w Wejherowie, pojawiło się kilka cennych inicjatyw.

Przed wszystkim podkreślano wielką potrzebę tych spotkań. W tym roku było bez mała trzydziestu uprawiających kaszubską twórczość. Liczba ta w przyszłym roku może jeszcze wzrosnąć o kilku młodych utalentowanych poetów, np. Ida Czaja, Robert Żmuda - Trzebiatowski, Jaromira Labudda, Jerzy Łysk, jeden z bardziej uznanych poetów, zaproponował, by powołać związek kaszubskich literatów. Taka komórka ma szansę powstać. Co roku będzie też dbała o wydanie nowo powstałych utworów, szczególnie plonu Konkursu im. Jana Drzeżdżona.

Należy też się zastanowić nad całoniodniowym programem spotkania oraz zorganizowaniem noclegów. Tym bardziej, że przyjeżdżają osoby z odległych stron kraju. Już po raz drugi był Marian Jeliński ze Swarzędza pod Poznaniem. Jako doktor nauk weterynaryjnych zajmuje się badaniem pszczoł. Pochodzi z Siemirów w gminie Cewice. Pisze

Siedzą od lewej: Stanisław Bartelik, Jerzy Łysk, Marian Jeliński.

Fot. Edmund Kamiński

opowiadania. Debiutował „Gòscëną” w „Pomeranii”.

Po raz pierwszy przyjechał związany z „Nordą” Stanisław

Bartelik z Kielc. Współpracuje z nami od początku istnienia pisma. Pochodzi z Augustowa pod Sulęcynem. Jest

doktorem nauk biologicznych. Uprawia zarówno poezję i prozę.

(E.P.)

Kaszëbë w jednym

Co niechtërnëch mò wnetka òsamãtóné na reформа administracyjńò kraju. Nie je dzyw, skòrno tak cãżkò wszëtkò to jidze. Reforma je pòtrzëbnò baro i chùtkò. Gierëk i jegò czerwóny kamróce przed 1975 roku wëkòmbinowelë żebë zbliżëc władzã do lëdzy, bez to zrobilë z bëlë wikszëgò miasta pòwiatowëgò sedzbnã wòjewództwa. Pò pròwdze szło ò to, żebë pòdzëlec towarzëstwò, chtërno w grëpie mògło bëz zagròżbã dlò władzë lëdowi.

Dzys jesmë przed zmianã. Nòczãscy pòjówiò sã lëczba dwãnòsce wòjewództw. To je dobrò ùdba - ni mòże rzec. Chòc w tim ùkładze region gduńsczi wëdówò sã dëcht pòkraczný. Bò cëż mają pòspòlnëgò baro zwiarté Kaszëbë z Zemią Chelmińską, ò chtërny spòjnostcë kulturowi wiedzã blòs niejedny pòliticë, bò mieszkãncë ti zemi - nijak nié.

Pòd kùncë gromicznika zeszlë sã w Grëdzãdzu znòwù przedstòwëc piãc dzys-

dniowëch wòjewództw, jaczé mają twórzëc wiòldzi region. Bez skùtkù. Bëdgòszcë ani nie chce slëchac ò przëlãczeniu do Gduńska, Torń téż nié, chòc z Bëdgòszcã sã zgòdzëc za Bòga ni mòże. Za to Wlòclaw ni mò nick procëm, temù że mò dlùdzé zãbë na dwa wiòldzë sãsedné miasta. Ani tak, ani jinak.

Pròwdzëwë cëda twòrzi nòwikszò na Kujawach Bëdgòszcë. W telewizji zrobia so reklama, òd czegò wnetka szlach niejednëch mò rëszonë.

Do te malëje sobie mapë swòjégò wòjewództwa kujawskò - pòmòrczëgò, co ni mają nick pòspòlnëgò z deją regionalizacëji. Na mapie ùrwa dzël Kaszëb (pòwiat chòjnicczi i czluchòwsczi), dzël Kòcëwia (Swiece, Gniew), cos drapnã òd Wiòlgòpòlsczi, cos jesz tam skąd - jistnò melweta. Tim wszëtczim mò fejnko rozgòrzoné jinëch, z chtërny-ma pòwina dochadac do pòrozmiëniò.

Rząd dopùszczëwò mòzëbnosc ùtwòrzeniò trzëdnòstëgò regionu. Region kujawskò - pòmòrczëczi mòzë spëlnic, wszëtkò co trzeba. Pòd warënkã, że Bëdgòszcë odpùscy swòjã bùchã i zacznie przë tim kask mëslec. Przede wszëtczim mùszi wëbic so z głowë rozdzielëwanié Kaszëb. Nòlëzi spajac, a nié dzëlec. Kò to ju przòdë bëło

przeròbiòné. Do te rozëmno bë zrobia, czejbë pòpusca stolëcã Torniowi jakno miastu starszëmu, z zacnym uniwersytetã i przedwòjnowi stolëcë wòjewództwa pòmòrczëgò. To bë mògło dac zgòdã, a w nowi sytuacji nie mdze miało wikszëgò znaczeniò, gdze bądze stolëca.

Kaszëbë mùszã bëc w jednym regionie ze stolëcã we Gduńsku. Je szansa, że tak sã stònie. Przerzëkël to sòm minister Kùlesza (zeszlò „Norda”). I ò to pòwinni òsoblëwie miec starã dzejòrzcë kaszëbsczi. Żebë nie przëszło czasã tak, że biòtka pùdze blòs w stronã wiòldzëgò (i sztëcznëgò) Pòmòrza Nadwislańsczëgò - co mòzë sã nie ùdac. A też dowiémë sã jedną razã, że Chòjnicë jaczimz cëdã nalazlë sã w bëdgòszcim...

Antonów Jank

Kòt ë dzëwczã

pùjkù pùjeczkù
aja ajeczka
pòj le sa
to dò mlëczka

dzëweczko milò
mlëczkò deją pësznò
leno tã
jes grzësznò

grzëszné calo
dësza nié
wezë mrëczkù
do mie pòj

te drëszné gròscë
i to szëptanié
to nie je wicy
do wëtrzimaniò

drapajkù drodżi
nie broń sã tej
le chùtkò
w mòje remiona biòj

na twòjim klinie
jò zložã głowã
mlëczka
wëpijã blòs le pòłowã

żalowac nie mdã
kò pij kùle chcesz
nie strzimùj pragnięczczi
fùl lëpama bierz

Ach cëż za szmaka
terò to wiém
jò bël dolemòn
że jem żdòl z tim

pùjkù pùjeczkù
aja ajeczka
tak tej sã stala
snitò bójeczka

Artur Jabłoński

Pomorska Polonia

Przyjedzie

po raz szósty

Co roku organizowane jest Sympozjum Polonii Kaszubsko - Pomorskiej. Przyjeżdża na nie zwykle około czterdziestu osób zamieszkałych w Kanadzie, Niemczech, Australii, Brazylii i innych krajach świata. Wszyscy mają swoje korzenie na Kaszubach lub Pomorzu.

Niektórzy - zwykle Kaszubi z Kanady - są przedstawicielami piątego pokolenia mieszkającego na emigracji. Mimo to znają nieźle język kaszubski. W bieżącym roku sympozjum odbędzie się w dniach od 2 do 10 sierpnia w Starbieniu.

Myślą przewodnią tych działań jest realizacja więzi Polski z Polonią pomorską. Podejmowana jest współpraca z różnymi osobami, organizacjami i instytucjami, których celem jest zaspokajanie kulturalnych potrzeb Polonii wynikających z jej polskiego rodowodu oraz upowszechnianie wśród Polonii wiedzy o Polsce, o regionie kaszubskim, kulturze, historii i współczesności.

Wynikiem sympozjalnych spotkań jest m.in. organizowanie spotkań w Sierakowicach i Starbieniu, zapraszanie kaszubskich zespołów folklorystycznych do Danii, Szwecji, Luksemburga, Belgii, Niemiec i Kanady, seminaria na tematy gdańskie i pomorskie w krajach osiedlenia uczestników sympozjum.

Od początku organizowania spotkań odpowiedzialnym za ich organizację jest Jerzy Kiedrowski, dyrektor Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku, były prezes Zarządu Głównego Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego.

Jan Antonowicz

Łebno

Wystawa haftu

15 marca w łebińskiej Izbie Regionalnej odbyła się wystawa haftu Urszuli Gruba. We wsi od dawna działa swoista szkoła kształcąca w tej dziedzinie kaszubskiej

sztuki ludowej. Zainteresowanie tradycyjnym haftem jest duże, a po obecnie trwającej w Łebnie wystawie zapewne jeszcze wzrośnie.

(a)

W Białej Górze

Ptaki po pięćdziesiątce

Na południu Kaszub w Białej Górze koło Wiela znajduje się wyjątkowe małe muzeum. W prywatnym domu państwa Skwierawskich przechowywany jest zbiór około trzydziestu gatunków wypchanych ptaków. Zbierał je niezwykły od czterdziestu lat mąż Ireny - po drugim mężu - Skwierawskiej. Był myśliwym i miłośnikiem przyrody. Zbiory zaczął gromadzić już kilka lat po wojnie. Wszystkie okazy pochodzą z Kaszub, głównie z terenu gmin Karsin, Brusy, Dziemiany. Część jest z bytowszczyzny. W izbie znajduje się również kilka ssaków, między innymi jelonek oraz dzik. Ciekawy jest też zbiór jaja i motyli.

Niestety, od kilkunastu lat eksponaty nie są konserwowane. W zmieniającej się temperaturze ulegają niszczeniu. Pani Irena chętnie nawiązałaby współpracę z którymś z kaszubskich muzeów. Może ktoś zechce zainteresować się tym oryginalnym zbiorem.

Janton

- Wszystkie okazy pochodzą z Kaszub, głównie z terenu gmin Karsin, Brusy, Dziemiany - mówi Irena Skwierawska.

Fot. Jan Antonowicz

We Wdzydzach

Gulgowski zwalczał alkoholizm

Po całej wiosce i okolicznych siołach rozeszła się wieść, że Gulgowski organizuje spotkanie męskiej części Wdzydz i z tej okazji kupił we Wielu dwa litry wódki (wówczas wódkę sprzedawano w litrowych butelkach). Oczywiście z takiego zaproszenia skorzystali prawie wszyscy mężczyźni. Zjawili się gremialnie w izbie szkolnej, gdzie za stołem zajął miejsce Izidor Gulgowski, zaś na stole dumnie, w całej okazałości,

REKLAMA

pysniły się dwie pękate butle wódki.

Gulgowski, ku zaskoczeniu zebranych zaczął wystąpienie od tłumaczenia jakim zgubnym nałogiem jest nadużywanie alkoholu. A trzeba wiedzieć, że w owych czasach wśród społeczności, gdzie przyszło żyć i pracować młodemu szkolnemu - nie wylewano za żołnierza.

Zaskakująco przebiegł finał pierwszej części prelekcji, kiedy Gulgowski stwierdził:

- A tero, zebē róż na wiedno skūńczēć z tim zlim, zam-

klim w tēch budlach, mē je zniszczimē posłēdny rōz!!

I rozbił na oczach zdumionych wdzydzan jedną butelkę. Za chwilę mówi: „Zebēsta wiedzelē i wszētēć tak samō zrobilē” - rozbił drugi litr wódki. Pełna konsternacja! Wdzydzy chłopcy wychodząc ze szkoły dość sceptycznie wyrażali się o stanie psychicznym ich szkolnego. Zdaje się, że owa antyalkoholowa demonstracja nie przyniosła jednak spodziewanych rezultatów.

(J.M.)

Łebno

Nauka kaszubskiego

W nawiązaniu do informacji dotyczących edukacji regionalnej publikowanych na łamach „Nordy” uprzejmie informuję, że w Gminnej Izbie Regionalnej w Łebnie rozpoczęło się nauczanie języka kaszubskiego dla chętnych uczniów klas IV-VIII. Spotkania odbywają się w II i IV niedzielę miesiąca po 2 godziny lekcyjne. Lekcje prowadzi pani Bożena Szymańska.

Poza tym w Izbie Regionalnej co tydzień odbywają się zajęcia „Koła regionalnego”, które prowadzone są technikami aktywizującymi.

Leszek Walkowiak
opiekun Izby

W telewizji

Słaby

dokument

W środę, 25 lutego, drugi program TVP wyemitował film dokumentalny zatytułowany „Pod znakiem orła, pod znakiem Gryfa”. Jak wynikało z prasowych zapowiedzi film miał traktować o Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”. Autorką scenariusza była Anna Maria Mydlarska.

Niestety, kto chciał dowiedzieć się z filmu czegoś o „Gryfie Pomorskim”, nie doczekał się niczego konkretnego. Kilka zdawkowych informacji podanych na początku miało się momentami z historyczną prawdą, a później była to już opowieść Jana Nowaka-Jeziorańskiego - emisariusza londyńskiego rządu - o jego przetrzucie do Szwecji drogą morską, wzbogacona relacjami trzech zaangażowanych w akcję osób. Dwie z nich należały do TOW „Gryf Pomorski”, a trzecia była osobą dość przypadkową.

Z filmowej narracji wynikało, że aresztowania, które przetrzebiły szeregi kaszubskiej partyzantki w roku 1943 i 1944, wynikały z wpadki po przetrzucie pana Jeziorańskiego. Kiedy wreszcie pojawił się w filmie Aleksander Arendt, dowódca „Gryfa”, miałem nadzieję dowiedzieć się nowych prawd o tej konspiracyjnej organizacji. Nie dowiedziałem się. Z wypowiedzi Arendta Anna Maria Mydlarska wybrała fragmenty dotyczące jedynie jego pobytu w obozie koncentracyjnym w Stutthofie. Szkoda, że w czterdziestominutowym dokumencie, emitowanym w ogólnopolskiej telewizji, tak wiele miejsca poświęcono jednemu epizodowi z wojennej historii „gryfowców”, a zupełnie nie przybliżono widzom specyfiki pomorskiej konspiracji.

(jaż)

Bytowski part z młodymi siłami

Pod patronatem Krofeya

Od ubiegłego roku nowym prezesem Bytowskiego Oddziału Zrzeszenia Kaszubsko - Pomorskiego jest Piotr Dziekanowski. Przejął schedę po Marii Prondzińskiej, która tę funkcję piastowała przez dwie kadencje.

Dzekanowski jest jednym z najmłodszych prezesów w całej organizacji. Ma 33 lata. W ruchu kaszubskim udzielał się już będąc studentem Uniwersytetu Gdańskiego. Między innymi był prezesem klubu Pomorania oraz jednym z redaktorów kaszubskiego pisma „Tateżna” (1990-1991). Obecnie współredaguje „Kurier Bytowski”, gdzie często publikuje teksty związane z kaszubskim ruchem regionalnym.

Oddział jest organizatorem wielu

ważnych

przedsięwzięć

kulturalnych i oświatowych na rzecz Kaszub. Między innymi Przeglądu Twórczości Kaszubskiej Dzieci i Młodzieży Rejonu Bytowskiego, który w bieżącym roku zaplanowano na kwiecień. Nową inicjatywą jest propagowanie edukacji regionalnej w Bytowie i okolicznych gminach. W niektórych szkołach prowadzone są już zajęcia o regionie. Odbywają się głównie w ramach zajęć z języka polskiego, ale również na historii, geografii, biologii i innych. W Parchowie Jaromir Szroeder fakultatywnie uczy

języka

kaszubskiego,

podobnie Irena Jakubek w Nakli. Żeby wzmoczyć poczynania bytowski part opracował program oświatowy pod nazwą „Krofey”. Warto przypomnieć, że Szymon Krofey (1545-1590) był bytowskim pastorem, który w 1586 roku wydał pierwszą polsko - kaszubską książkę do nabożeństwa pod tytułem „Duchowne piosenki D. Marcina Luthera y yinssich nabożnich mężow. Z niemieckiego w Sławieski język wilozone”. Dzięki temu przysłużył się wielce do za-

chowania języka kaszubskiego i polskiego na tych terenach.

Program

„Krofey”

obejmuje dwa działy. Jeden polega na zaopatrywaniu bibliotek szkolnych w książki regionalne, również wydane w języku kaszubskim. Ostatnio oddział przekazał po kilka egzemplarzy Zespołowi Szkół Ekonomiczno - Rolniczych, Liceum Ogólnokształcącemu oraz Bibliotece Miejskiej. Książki pozyskiwane są od zaprzyjaźnionych wydawców oraz instytucji promujących kaszubszczyznę. Drugi dział związany jest z konkursem wiedzy o regionie. Regulamin przewidujący udział trzyosobowych drużyn został rozesłany do szkół. Chęć udziału zgłosiło już pięć ekip. Rozstrzygnięcie nastąpi w kwietniu. W ramach programu oddział planuje też zorganizowanie kilku wykładów o języku kaszubskim dla nauczycieli.

Te i inne działania bytowskiego partu przyczyniają się do

ożywienia

ruchu

kaszubskiego w rejonie. Prawdopodobnie już niedługo przyszyły powiat bytowski będzie częścią wielkiego regionu gdańskiego. Na pewno ułatwi to kontakt z większością Kaszub, będącą w obecnym Gdańskiem. Chociażby w zakresie nadawania telewizyjnych programów o Kaszubach emitowanych w Telewizji Gdańsk. Wielu też Kaszubów, szczególnie nordowych i śródkowych, więcej dowie się o tym ważnym ośrodku kaszubizacji.

Eugeniusz Pryczkowski

W Brusach

50 lat ZSZ

W Brusach odbyła się wczoraj (19 marca) uroczystość związana z 50-leciem szkolnictwa zawodowego. Połączona była z nadaniem Zasadniczej Szkoły Zawodowej imienia lokalnego mecenasa młodzieży kaszubskiej działającego na przełomie XIX i XX

wieku, Kazimierza Sikorskiego. Dzień ten był jednocześnie świętem miejscowych rzemieślników. Wśród zaproszonych gości był między innymi wiceminister Radek Sikorski. Szerzej o uroczystości napiszemy w kolejnych numerach.

Janton

NORDA
Pismiono Kaszëbsczi Zemi

Dodatek kaszubski do „Dziennika Bałtyckiego”, 80-886 Gdańsk, ul. Targ Drzewny 3/7, tel. 301-20-27. Redaktor prowadzący: Eugeniusz Pryczkowski. Zespół: Artur Jabłoński, Kazimierz Klawiter.

23673/536

BELPOL

GDAŃSK ul. Rodzina Miś 1/4, tel. 301-78-39,
305-24-42 (za szpitalem przy ul. Łąkowej)
GDYNIA ul. Colna 2, tel. 621-54-07
WEJHEROWO ul. Graniczna 1, tel. 672-30-51, 672-77-85

poniedziałek - sobota 9.00 - 17.00

SIDING PRODKCJI USA
BOAZERIE PCV I MDF
PODLOGI PANELOWE
SUFITY PODWIESZANE

CENY HURTOWE I DETALICZNE
AUTORYZOWANY DEALER

**DRZWI
PORTA**

CENY FABRYCZNE

Kupon rabatowy
5%

RAFSTAL

PRZEDSIĘBIORSTWO
HANDLOWO-USŁUGOWE
GDAŃSK, UL. UCZNIOWSKA 50,
TEL. 342-76-47/48

**WYROBY
HUTNICZE**

PO CENACH
KONKURENCYJNYCH
OFERUJEMY

- BLACHY CIENKIE TŁOCZONE
- BLACHY GRUBE
W TYM OKRĘTOWE
- KSZTAŁTOWNIKI I PROFILE
ZAMKNIĘTE
- RURY
- STAL JAKOŚCIOWĄ
ORAZ STYROPIAN

UWAGA:
FAKTORING-
TERMINY PŁATNOŚCI
NAWET DO 60 DNI

R-10691/A/945

W Brusach

Powstaje izba regionalna

Dokładnie przed czterdziestu laty Jan Karnowski założył w pelplińskim seminarium Koło Kaszubologów. Jest to klub studentów Wyższego Seminarium Duchownego, który działa do dziś pod nazwą Klub Studentów Kaszubów. Spośród znanych kapłanów Kaszubów, prezesami klubu byli między innymi śp. ks. Franciszek Gruzca, ks. Władysław Szulist, ks. bp Andrzej Śliwiński - ordynariusz elbląski, ks. Jan Walkusz i inni. Jan Karnowski po dwóch latach opuścił seminarium. Skończył studia prawnicze. Jest jednym z najlepszych poetów kaszubskich. Urodził się 16 maja 1886 w Czarnowie pod Brusami. Zmarł 2 października 1939 roku.

W Domu Kultury w Brusach od niedawna istnieje izba, której patronem jest ta zasłużona postać. Na głównej ścianie widnieje płaskorzeźba przedstawiająca Jana Karnowskiego.

W izbie ponadto znajduje się kilkadziesiąt najprzeróżniejszych eksponatów używanych dawniej w gospodarstwach domowych.

Patronem izby regionalnej w Brusach jest Jan Karnowski.

Jan Antonowicz

Fot. Jan Antonowicz

Trzë chójczy (2)

Na sztrądze w zgódze z cządama rokù roslë trzë chójczy. Jesień, zëma ë zymk mijalë pòmälë ë drągò, leno latkò szło baro chùtkò. W cëniu jich gejdów wanożnicë stówielë swòje farwné celtë a pòd wieczór wònile jich zëwicã.

Kùreszce przëszedł czas, czej chójczy zachalë cos przëjinaczëc w swòjim zëcym, co je doch baro czãczcë, jak sã nie chce rëszëc ze swòjégò placu. Nòlepi bë bëło jakbë wszëtcë zaczalë krãżëc wòkòl nich, co tãż nie je mòżno. Mialë tej chójczy zòł do wròzków ò to, że swiat nie je przërëchtowóny jima dogadzac. Same splotlë kòrzeniama ë gejdama nie chcalë sò òderwac sosterka òd sosterë. Wcyg razã narzëkalë, że nie ma deszczu jak òne mają czòrnë jìglë, że slunuszkò nie swiecy, czej jima je zëmno abò chcã òbeschnãc pò deszczu. Ptòszczy spiewac mògã, leno niech to spiewanië bãdże fejn - nòlepi pìesnie ò „nòpiãknieszëch chójkach”. Swòje resztëzi niech same zakòpiwają pòd jinszima bómama, abò niech jidã wek.

Stalo sã tak, że czej chójkóm zachcalo sã òdmianë

trafilë sã jima: Lës, Dzëk ë Miedwiëdz. Lës przëchòdòł na wrëje do Pierszi - ta gò przëjãła. Nosalë wòdã òb lato, przëprowòdzòł mësów do òbcyganiò gejdów, zgròbiòł jìglënë ë wërzucòł prëcz. Na gòscënie pòtrzëbny bëł dlò przëstrojeniò pnia niżi rosòchòwiznë. Wëbròł mòle w chërnëch zaczął rëchtowac jómë. Wëzdrzòł na Pierszã - a ta ani sã nie ceszëła, ani nie gòrzala, tej Lës wiedzòł, że sòm müssi rozpòrãdzëc ò dodómie dlò nich. Dlò siebie tãż sã staròł ò strawã. Wiëmë, że lësë lubiã biòlë miãso, le jemù dërch dówelë rozmajitë jinszë sztëczy maniac, że sã nòlepszë. Òn ò to sã nijak nie gòrzil. Czëdë przëchòdòł dodóm Chajã mia mù wiedno w dzurã nasëpónë calë kòpice piòskù. Òn wiedno òdgarinòł, chòc Chajã przë robòce tãż mù rozmia wëcã piòskã w òczë, a Pierszò jì dopòmòga. Szlë

Pòtrëkusowa Julia

Żdanié

A mòżë tã przëndzësz we snie
czë wiatrã w pòwiewie
na mòrza falë
z gòłãbkã biòlim wzdëndzësz
... zòs òdlecysz
ë znòwù we snie
òstóniesz w szukanim
gwiond błãdzącëch pò niebie

Jakno wiater w pòlu
niesesz swòje szczescë
nibë we snie
wiedno swòje szëptë

a mòżë tã przëndzësz w dòce
szalã òtulonò bezjimiennym
ë zòs òstawisz
zdanié mòjë wiecznë

Gościcino Pięc lat oddziału

22 marca br. w Gościcinie odbędą się uroczystości związane z piątą rocznicą powstania miejscowego oddziału ZKP. Rozpocznie je msza św. z liturgią kaszubską w gościńskim kościele o godz. 16.

(g)

REKLAMA

Bytów

Kaszubska książka w „Conradzie”

W Bytowie bez problemu można nabyć literaturę kaszubską i najnowsze publikacje o naszym regionie. Dzieje się tak za sprawą Leszka Szymczaka, miłośnika Kaszub, prowadzącego księgarnię „Conrad” przy ul. Wojska Polskiego.

Mimo że znane są trudności z kolportażem kaszubskich wydawnictw, Szymczak stara się je na bieżąco uzupełniać, tak by mieć pełną ofertę dla zainteresowanych mieszkańców miasta. Pragnie w ten sposób przyczynić się do rozpowszechniania wiedzy o Kaszubach.

Mieszkańców Bytowa szczególnie powinien interesować debiutancki tomik poezji miasteczanina Roberta Żmudy - Trzebiatowskiego zatytułowany „Odlómczł”. Rodzice Roberta pochodzą z Prądzonej i Trzebiatkowa, a więc okolic Bytowa. Stąd przede wszystkim taka dobra znajomość kaszubskiego u dwudziestoletniego mieszkańca Miastka. W wierszach młodego poety dużo jest strof wyrażających miłość do

stworcy i ludzi oraz języka ojczystego. Wszystko to podparte jest gruntowną wiedzą. Trzebiatowski bowiem ma rozległe zainteresowania humanistyczne. Zna kilka języków. Obecnie studiuje węgierski na Uniwersytecie Warszawskim. W „Conradzie” można też nabyć: „Zëcé i przigòdë Rémusa” Aleksandra Majkowskiego, „Kaszëbsczim jësmë lëdã” Aleksandra Labudy, „Kòl Biëlawë” i „Zwònnik” Jana Drzeżdżona, Słownik polsko - kaszubski Jana Trepczyka, „Nowé Pismiona Swiãtégò Testamëntu” w tłumaczeniu Eugeniusza Gołębka. Słowem - dzieła największych twórców literatury kaszubskiej.

(E.P.)

dużo energii i ciepła TERAZ BLIŻEJ CIEBIE

ELBLĄG, ul. Mostowa 7
tel. (055) 232 66 57, fax (055) 232 77 71

SPRZEDAŻ węglu kamiennego

NA SKŁADACH OPAŁU P.W. HALEX:

BISKUPIEC RESZELSKI, ul. Chrobrego 27/29, tel. 089/715 26 20
CHOJNICE, ul. Tucholska, tel. 090/388 733
DZIERZGOŃ, ul. Zawadzkiego, tel./fax 090/530 776
ELBLĄG, ul. Grunwaldzka, tel. 055/2333 222
FROMBORK, ul. Elbląska, tel. 055/243 75 00
GDYNIA PORT, ul. Węglowa, tel./fax 090/520 647
GOLUB-DOBRZYŃ, ul. PTK 56, tel. 056/683 27 91
KĘTRZYN, ul. Limanowskiego 23, tel. 993, tel. 089/752 24 45
MIŁOMŁYN, ul. Polna, tel. 088/47 30 12
MRĄGOWO, ul. Kolejowa 4 B, tel. 089/741 69 36
OLEŚNO, (k. Gronowa Elbl.), tel. 055/234 97 91
PASŁĘK, ul. Dworcowa 9, tel./fax 090/544 078
PIENIĘŻNO, Ciepłownia "Stare Miasto", tel. 055/243 61 73
SOPOT, Al. Niepodległości 639, tel. 058/551 01 22
SUSZ, ul. Piastowska 37, tel. 090/505 666
STAROGARD GD., ul. Kolejowa, tel./fax 090/520 504
SZCZECINEK, ul. Sikorskiego, tel. 0966/427 37
SŁUPSK, ul. Stoneczna 15 D, tel. 059/411 311
ŻNIN, ul. Składowa 9, tel. 0534/22 063

Kaszubskie sylwetki

Żaczek ze Sławoszyna

Wieś Sławoszyno na ziemi puckiej wydała światu kilku wybitnych lekarzy, a jednocześnie wielkich regionalistów i działaczy społecznych

Pierwszym z nich, urodzonym w roku 1817, był oczywiście dr Florian Ceynowa - „budzielnik Kaszubów”, czy też „ojciec sprawy kaszubskiej”, jak zwykło się o nim mawiać. Ceynowa dał początek regionalizmowi i literaturze kaszubskiej. Dwadzieścia cztery lata po Ceynowie przyszedł na świat Jan Franciszek Żaczek, także lekarz i społecznik. Pod koniec XIX wieku i na początku XX w Sławoszynie urodzili się również bracia Jagalscy. Jakub był sędzią w Tczewie, Wiktor piastował funkcję burmistrza Tczewa, Alojzy był cenionym chirurgiem i dyrektorem szpitala w Wejherowie, zaś Franciszek prawnikiem.

Ponieważ 8 marca br. minęło 109 lat od śmierci Jana Franciszka Żaczka, to właśnie jego sylwetkę chciałbym nieco bardziej przybliżyć.

Jan Franciszek Żaczek urodził się 2 kwietnia 1841 roku. Był synem Józefa Żaczka i Karoliny z domu Kužel. Uczęszczał do gimnazjum w Chełmnie i w Wejherowie. Studiował medycynę w Berlinie, Gryfii i we Wrocławiu. Podczas nauki na Uniwersytecie Wrocławskim Żaczek utrzymywał kontakty z istniejącym tam Towarzystwem Literacko-Słowiańskim. Wiele lat wcześniej członkiem tego

towarzystwa był Florian Ceynowa. Mimo różnicy wieku obaj panowie współdziałali ze sobą przy organizowaniu Towarzystwa Rzemieślniczo-Przemysłowego Kaszubsko-Słowiańskiego Narodu, którego głównym celem miało być umożliwienie kształcenia młodzieży kaszubskiej. Współpraca ta rozpoczęła się około roku 1866, kiedy założone zostało towarzystwo, a skończyła wraz ze śmiercią Ceynowy w roku 1881.

Ślub z gdańszczanką i kariery zawodowa sprawiły, że Jan Franciszek Żaczek nie do końca zaangażował się w idee Ceynowy. Swój żal z tego powodu Ceynowa wyraził w liście z 2 listopada 1880 r. do krakowskiego uczonego Stefana Ramuła pisząc: „Dr Żaczek je lekarzem w Oliwie, ożenił się s uczoną Niemką i uszë opuscel”. Żaczek pracował w szpitalu w Gdańsku i w Oliwie. Był także wziętym lekarzem w uzdrowisku sopockim, gdzie zdobywał praktykę balneologiczną pod kierunkiem dr. Benzlera. Podobno jako konsultant był wzywany na dwór cesarski do Berlina.

Zmarł na zawał serca mając zaledwie 48 lat 8 marca 1889 roku. Został pochowany na przykościelnym cmentarzu w Żarnowcu, w swojej rodzin-

Jan Żaczek z żoną

nej parafii. Na płycie nagrobka widnieje napis: „Wypełnianie obowiązków było jego religią, a człowieczeństwo ewangelia”.

Tuż po śmierci Jana Franciszka Żaczka, na łamach pęplińskiego „Pielgrzyma” opublikowana została następującej

treści notatka: „Zmarły pochodził ze Sławoszyna, a więc z tej samej wsi, z której pochodził dr Ceynowa. Ich zapatrywania w wielu względach się zgadzały”. Imię dr. Żaczka nosi szpital w Pucku.

Artur Jabłoński

Bedecker wejherowski

Henryk Szukalski

Absolwent gimnazjum wejherowskiego. Wybitny naukowiec w zakresie badań nad mikroelementami.

Henryk Szukalski

Fot. ze zbiorów Reginy Osowickiej

Henryka Szukalskiego obejmuje

90 oryginalnych prac

indywidualnych i zespołowych. Problematyka badawcza i materiały publikacyjne w różnych językach dotyczyły głównie roli biologicznej i znaczenia mikroelementów w rolnictwie. Opracował też około 400 publikacji popularnych. Przewodził aktywną współpracę z zagranicą, np. w ramach FAO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa). Uczestniczył w radach naukowych akademii rolniczych, instytutów oraz towarzystw naukowo-technicznych (np. NOT, Gorzowskie Towarzystwo Naukowe).

Od 1991 r. prof. dr. hab. Henryk Szukalski jest na emeryturze, ale nadal prowadzi

aktywną działalność naukową,

m.in. przy współpracy z Komitetem Badań Naukowych w Warszawie i Akademią Rolniczą w Poznaniu. Jest członkiem Rady Naukowo-Społecznej Krajowych Parków Województwa Gorzowskiego i prezesem wojewódzkiego oddziału Europejskiego Towarzystwa Ekologicznego. Zaangażował się w pracę Fundacji na Rzecz Gorzowskiej Szkoły Wyższej. Posiada wiele odznaczeń, m.in. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznakę Za Zasługi dla Miasta Gorzowa i Województwa Gorzowskiego oraz Liczne medale różnych towarzystw naukowych i społecznych.

Prof. Henryk Szukalski utrzymuje żywe kontakty ze swoim rodzinnym miastem. Uczestniczy w zjazdach wychowanków gimnazjum. Na cmentarzach wejherowskich odwiedza mogiły swoich krewnych oraz grób dyrektora Gamai (gimnazjum) w latach 1923-1933, Wilhelma Urbanickiego, pochowanego na cmentarzu Starym przy ulicy 3 Maja.

Regina Osowicka

Inscenizacje młodych

Legendy z Kaszub na scenach szkolnych teatrów

Najwcześniejsze wiadomości o teatrze szkolnym, podejmującym tematykę kaszubską, pochodzą z XVIII w. - pisały autorki „Bedequera Kaszubskiego”. Wówczas młodzież wejherowskiej szkoły klasztornej oo. reformatorów wystawiła trzy widowiska po polsku, ale z intermediami po kaszubsku.

W literaturze kaszubskiej utwory sceniczne pojawiają się dopiero w dwudziestoleciu międzywojennym. Znowu pierwszymi ich wykonawcami była młodzież gimnazjalna z Wejherowa, Kościerzyny, Chojnic i inni. Teatry profesjonalne do tematyki kaszubskiej zaczęły sięgać w latach 50. Do pierwszych należał gdański Teatr Lalki i Aktora „Miniatura”, który wystawił m. in. „Dumną legendę” Franciszka Fenikowskiego, Zaklętą królowiankę” Lecha Bądkowskiego. Drugim teatrem

podejmującym temat kaszubski był Państwowy Teatr Lalek „Tęcza” w Słupsku, który w reżyserii Zofii Milkińskiej wystawił m.in. „Kaszubów pod Wiedniem” Hieronima Derdowskiego. Obecnie gdańska „Miniatura” wspólnie ze Szkołą Podstawową nr 17 w Gdańsku wraca do popularyzacji tematyki kaszubskiej. Inicjatorami Wojewódzkiego Konkursu Amatorskich Zespołów Teatralnych pn. „Legendy z Kaszub w inscenizacjach uczniów szkół podstawowych” są: Jadwiga

Nowicka, dyrektor SP 17 w Gdańsku, Teresa Grabowska, Wioletta Gwadera - nauczycielki SP 17 oraz Konrad Szachnowski, dyrektor Teatru Miejskiego „Miniatura” w Gdańsku. celem konkursu jest kształtowanie u dzieci i młodzieży poczucia własnej tożsamości oraz ukazanie piękna i potrzeby pielęgnowania tradycji. W konkursie mogą wziąć udział widowiska realizowane w formie: spektakli lalkowych, montażu poetyckich, spektakli dramatycznych, kabaretów. Przedstawienia można zaprezentować w języku: polskim, kaszubskim, z wtrąceniami kaszubskimi.

W styczniu br. w Teatrze „Miniatura” zebrał się nauczyciele - opiekunowie zespołów teatralnych ze szkół trójmiejskich, rejonu kartu-

skiego, puckiego i wejherowskiego. Na zebraniu ustalono czas trwania spektakli - do 30 minut, oraz termin konkursu na 18-19. 05. 1998 r.

Konrad Szachnowski - dyrektor TM „Miniatura” odpowiadając na liczne pytania nauczycieli stwierdził, że „w naszym konkursie chodzi o to by wyzwać wśród uczniów autentyczną potrzebę twórczości teatralnej, by mogli wejść w świat magii teatru i baśni kaszubskiej”.

Wszelkie informacje na temat konkursu można otrzymać pod adresem: Podstawowa Szkoła Sportowa nr 17 ul. Czarnieckiego 2, 80-239 Gdańsk tel: 341-09-20.

Jerzy Stachurski

Urodził się 30 czerwca 1920 r. w Pielieszewie koło Wejherowa. Jego ojciec, Ignacy, był dzierżawcą tej domeny państwowej. Matka, Wanda z d. Royek-Lewińska, pochodziła ze znanej kaszubskiej rodziny szlacheckiej. W 1922 r. Szukalscy przenieśli się z Pielieszewa do majątku Dana (poczta Łebcz), w którym Ignacy Szukalski zarządzał, będąc jednocześnie wójtem nadmorskiej gminy Strzelno.

Po ukończeniu szkoły powszechnej w Łebczu, Henryk Paweł Szukalski zdał w 1931 r. egzamin do gimnazjum wejherowskiego, którego dyrektorem był wtedy Wilhelm Urbanicki. Spośród zdających otrzymał

najwyższą lokatę

(na 40 miejsc zgłosiło się 100 kandydatów). Z czasów szkolnych chętnie wspomina trzyletnie zajęcia z przysposobienia wojskowego (PW), z obozem w Cetniewie oraz sławny zlot 25-lecia harcerstwa w Spale w 1935 r. w którym udział brali harcerze wejherowscy. W zlocie uczestniczył prezydent RP Ignacy Mościcki. W wejherowskiej Gamai kwitło życie sportowe. Henryk Szukalski był trzykrotnym

mistrzem gimnazjum

w tenisie stołowym - w singla i debla.

W 1939 r. Henryk Szukalski zdał maturę. Podczas okupacji jego ojciec Ignacy został osadzony w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen - Oranienburg, a potem w Dachau (koło Monachium, Bawaria). Jego rodzinę wysiedlono do Prus Wschodnich.

Po wojnie Henryk Szukalski podjął studia w Szkole Głównej Rolniczej w Warszawie, gdzie w 1950 r. uzyskał tytuł inżyniera, a w następnym roku stopień magistra na Wydziale Rolniczym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 1950 r. podjął pracę naukowo-badawczą w Instytucie Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Gorzowie Wielkopolskim. W 1960 r. obronił pracę doktorską w IUNG w Puławach, a w 1969 r. zrobił habilitację na Akademii Rolniczej w Poznaniu. W 1976 r. otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1984 r. - profesora zwyczajnego.

Dorobek naukowy i publikacyjny prof. dr. hab.